

KOMPOST

Strakonický měsíčník o ochraně přírody

leden 2021

Environmentální akce, reporty, přírodovědná pozorování, ekoporadenské tipy, botanika, zoologie, úvahy, recenze, zdravá výživa, práva zvířat, aktivismus, zdravý životní styl, odborná literatura, přírodní beletrie a poezie...

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně
Základní organizace ČSOP Strakonice

Vážení čtenáři,

otevíváme 10. ročník našeho měsíčníku. Jak se do nového roku sluší a patří, uděláme to s trochou nadhledu. Poslední číslo časopisu 7. generace přineslo velmi neotřelé a s ochranou přírody na první pohled nesouvisející téma Vesmír. Kromě mnoha ostatních zajímavých spojitostí se autoři článků věnovali tématu kosmického smetí. Jedná se o menší či větší části vysloužilých satelitů a jiných předmětů vyslaných člověkem na oběžnou dráhu. Kvůli své obrovské rychlosti a narůstajícímu množství představují do budoucna závažný problém pro ostatní tělesa na orbitě a vlastně i pro další expanzi do vesmíru jako takovou. I když pod-

Z obsahu tohoto čísla:

Strakonická budková sezóna 2020.....	2
Projekt Budkování.....	2
Nová hnízdní podložka pro čápy v Jině	3
Bečva - Černobyl po česku?.....	3
Nazeleno - o prostředcích drobných.....	4
Soupis několika desítek naučných.....	5
Paličatka zimolezová.....	6
Konec uhlí až v roce 2038.....	6
Večer s dokumentem - 83. díl.....	7
Atlas plastů.....	9
Lednové zajímavosti Jirky Wagnera.....	10
Jak bude?.....	10
Slunečnice topinambur.....	11

le všeho není bezpečná likvidace starých družic složitou záležitostí, přesto není striktně vyžadována - a to zejména při dnešním rozmachu čistě komerčních projektů.

Je až neuvěřitelné, že ten samý člověk, který je schopen zvládnout natolik technicky složitou a komplexní výzvu, zároveň svou krátkozrakostí a ekonomickými zájmy ohrožuje svou vlastní budoucnost.

Myslím, že se jedná o dokonalou paralelu našeho neudržitelného života na planetě Zemi. Podobně jako možná nyní družice pro vysokorychlostní internet ohrožují naše další cesty do vesmíru, blokuje volná ruka trhu, snižování nákladů nebo finanční zisky takřka všechno a všech kolem nás zachování rozumného stavu naší planety do budoucna. Zkusme se nad touto globální myšlenkou pozastavit při našich každodenních drobných volbách. Naturel člověka není neměnná věc a může se formovat na základě chyb viditelných všude kolem nás.

Přejeme vám úspěšný a klidný start do nového roku, váš Kompost. -jj-

Foto Jakub Čimera

Ohlédnutí

Strakonická budková sezóna 2020

Necelý rok uběhl od akce, kdy byly všechny ošetřované strakonické ptačí budky očíslovány a opatřeny GPS vizitkou (viz [Kompost č. 2/2020](#)). Po letošní hnízdní sezóně jsme k čištění a kontrole budek přistoupili vzhledem k menšímu množství ostatních povinností o něco dříve. Díky dostatečnému počtu zájemců o tuto činnost jsme všechny lokality zvládli ve dvou skupinách obejít v jediný den - v sobotu 28. listopadu.

Výsledná čísla víceméně potvrzují trend nastíněný rozšířením počtu budek v předloňském roce. Z celkového počtu 68 funkčních budek bylo letos vyčištěno 62 (zbytek jsou budky čištěné ve dvouročních intervalech nebo nečištěné netopýrovníky). Pouze 6 budek nebylo v sezóně obsazeno hnízdem nebo bylo využito pouze jako azyl, což je ve výsledku opět přibližně 90 % obsazenost. V odvěkém a nejen statistickém souboji vrabec x sýkora letos na plné čáře zvítězil prvně jmenovaný, a to v poměru zhruba 3:1. Z toho v 6 případech vrabec pravděpodobně zvládl vyhnízdit dvakrát. Čtyřikrát jsme v budkách našli hnízda obou druhů na sobě, což může značit jejich úspěšné vyhnízdění v jedné sezóně, případně vyhnání sýkor většími a agresivnějšími vrabci (sýkorčí hnízdo bylo vždy dole). Všechny tyto indicie potvrzují jediné - velký tlak pěvců na náhradní hnízdní možnosti. Opět těžko spekulovat, zda je tento stav projevem vzrůstající početnosti pěvců ve městě a jestli ta je způsobena přesunem z okolní krajiny, vzrůstající potravní nabídkou nebo jinými faktory. Každopádně výsledky umožňují uvažovat nad dalším rozšiřováním počtu budek. Na úrovni domněnky je rovněž možnost, že k úspěšným číslům vyhnízdění může nějakou měrou přispívat i zvyšující se obliba domácího přikrmování zpěvného ptactva v posledních letech. Mimo sýkor a vrabců se zatím příliš neobjevuje využití budek jinými ptačími druhy. Kromě občasných neurčitostí vzniklých spíše uvedenou mezidruhovou hnízdní konkurencí jsme letos váhali u jednoho ze špačkovníků, který byl možná obsazen strakapoudem.

Foto Kateřina Hadravová

Podrobný přehled všech strakonických budek společně s údaji o druhu budky a její obsazenosti v sezóně 2020 naleznete v tomto [mapovém podkladu](#). Pokud byste sami chtěli přispět k podpoře pěvců ve vašem okolí, můžete ještě teď začít s přikrmováním nebo v předjaří instalovat ptačí budku. Podrobné návody naleznete na internetu, případně nás kontaktujte. -jj-

Projekt Budkování

O projektu Budkování (adopce ptačích budek na Radomyšlsku), na kterém s námi spolupracuje ČSOP Strakonice, jsme vás informovali v [dubnovém čísle](#) Kompostu.

Foto Jaroslava Divišová

Po celé jaro a léto jsme netrpělivě vyhlíželi, jaký je kolem ptačích budek pohyb, a byli zvědaví na podzimní kontrolu obsazenosti. Dle dohody jsme tedy začátkem listopadu zkontaktovali ty, kteří se k našemu projektu přihlásili, a požádali je o vyčištění ptačích budek, jejich kontrolu a případnou opravu a nahlášení stavu obsazenosti. Velice rádi jsme využili možnosti být znovu v kontaktu a hovory to byly nadmíru příjemné. Ptačí budky na veřejných prostranstvích jsme zkontrolovali osobně.

Výsledky byly nad naše očekávání a jsme velice vděční všem zapojeným. Ze všech 53 ptačích budek, které máme ve správě, bylo pouze 5 neobsazených. Nejčastěji hnízdily sýkorky a ve dvou ptačích budkách si hnízdo postavily vosy. Pokud jsme u neobsazených budek zjistili možnou příčinu, byly přeinstalovány na vhodnější místo.

Samozřejmě, že máme velikou radost z výsledků a jsme rádi, že ptactvo budky využívalo, neméně nás ale zároveň těší to, že jsme v kontaktu s velkou spoustou lidí, kteří vidí smysl ve stejných věcech jako my - a to je vždy nabíjející. Takže ještě jednou velký dík všem zapojeným - moc si vaší spolupráce vážíme.

Za spolek Klíček Radomyšl, Jaroslava Divišová

Nová hnízdní podložka pro čápy v Jiníně

Podruhé v letošním roce vznikla iniciativou několika nadšenců nová hnízdní příležitost pro čápa bílého na Strakonicku. V [dubnovém Kompostu](#) jsme psali o instalaci konstrukce na jednom z komínů strakonického městského zahradnictví, která proběhla 13. března. Společně s Petrou Kurschovou, která zaktivizovala několik důležitých lidí pro strakonickou akci, jsme zachytili zprávu, že se v areálu jinínského ZD na jedné z budov v sezóně objevují čápi. Prakticky po stejné ose pak probíhala domluva a spolupráce, která vyvrcholila montáží hnízdní podložky.

Trochu atypickou konstrukci pro umístění na šikmou stříšku přístavku jedné ze zemědělských budov vytvořil pan Pavel Haloun. Před instalací byla podložka vypletena březovým proutím. Samotné vysazení provedli v Jiníně 8. 12. Hasiči Strakonice, kteří již mají s podobnou prací zkušenosti – a to nejen z předchozí strakonické akce.

Moc bychom si přáli, aby tak rozsáhlé nasazení lidské síly a prostředků přineslo své ovoce v podobě obsazení hnízd samotnými čápy. Ale to už není příliš v našich rukách. Nakročeno k tomu je – podle jedné z informací si čápi v létě obhlíželi strakonickou podložku. Na jaře tedy budeme obě místa bedlivě sledovat. Veliké poděkování patří všem výše zmíněným lidem a institucím za tento skvělý počín. -jj-

Foto Petra Kurschová

Překopávky

Bečva - Černobyl po česku?

Označit kauzu otrávené řeky Bečvy za český Černobyl je na první pohled mimo mísu. Tímto příměrem však není hodnocen ani tak rozsah katastrofy jako spíš směsice lží, mlžení a zatajování - tedy "PR postupy", které mají za úkol (stejně jako měly v roce 1986 na Ukrajině) manipulovat se skutečností ve prospěch vládnoucí garnitury. Hlavním podezřelým v celém případě je totiž firma DEZA spadající pod holding Agrofert. Vyšetřování by měla krom Policie ČR vést zejména ČIŽP, která je kvůli personálnímu propojení s hnutím ANO pod jeho přímým vlivem a takřka bezzubá. Dozorováno by mělo být Ministerstvem

Foto Michal Berg

životního prostředí. Přičemž je známou skutečností, že současný ministr Richard Brabec v minulosti působil na vysokých postech dvou Babišových chemiček (Lovochemie a Spolany Neratovice). Sofistikovanější střet zájmů si tak můžeme představit pouze stěží.

Pokud by bylo v českém politickém a právním prostředí vše v pořádku, probíhalo by vyšetřování původce znečištění komplikovanou vodní cestou možná déle - třeba po vzoru otrav metanolem - ale k viníkovi bychom se za několik dní dostali. Co se však odehrává již třetí měsíc kolem této kauzy, připomíná spíše béčkový mafiánský film.

20. září 2020 se na řece Bečvě odehrála patrně jedna z největších ekologických katastrof moderní české historie. Zlikvidován byl dosud neznámou látkou život na zhruba 40 kilometrech řeky. Rybáři na tomto úseku odlovili mrtvé ryby o váze přibližně 40 tun. Podle odhadů jich podobné množství odnesl proud. Již den po události se objevují informace, že závody DEZA jsou mimo podezření, i když k tomu není jediný důkaz. Za chemikálii, která hromadnou otravu způsobila, je označen kyanid, i když se později ukáže, že nemusel být její příčinou. Dotčené orgány směřují své vyšetřování k výpusti rožnovského kanálu bývalého podniku Tesla. Z mnoha svědectví je však

patrné, že otrava s přítomností uhynulých ryb má svůj počátek až o zhruba 3 kilometry níže po proudu (viz např. [zde](#)). Stejně tak bylo zdokumentováno, že otravu možná nezpůsobil samotný kyanid, ale pravděpodobně fenol nebo směs látek z této skupiny (poleptání ryb, chlórový zápach vody atd.) - ať už byly primární příčinou otravy, nebo byly použity k jejímu překrytí. Tuto hypotézu potvrdil i Výzkumný ústav

rybářský a hydrobiologický ve Vodňanech, který prováděl jeden z rozborů uhynulých ryb.

Zatímco odpovědné orgány za více než dva měsíce nedokázaly dojít při svém vyšetřování k žádnému konkrétnímu závěru, nové světlo do případu vnesla investigativní činnost novinářů Deníku Referendum. Nejdříve byla vyvrácena teze, že kontaminačním místem je výpust rožnovského areálu (viz [zde](#)). 30 listopadu pak stejní novináři přicházejí s důkazy, že v den katastrofy se v areálu DEZA odehrála promlčená havárie (viz [zde](#)). Z výpovědi přímo odpovědného pracovníka vyplývá, že v noci před únikem došlo k nestandardní události v kaustifikační jednotce závodu (tzv. fenolce). Shodou nešťastných náhod a provozního diletantství došlo k úniku několika kubíků nebezpečné směsi chemikálií (soda, louh, fenoly) a jejímu odtoku a splachu do dešťové kanalizace.

Po zveřejnění těchto kompromitujících materiálů se věci dávají zdánlivě do pohybu - tedy kromě samotného vyšetřování. Začátkem prosince policie ještě důrazněji zakleává podnik Energoaqua, který provozuje v rožnovském areálu čistírnu odpadních vod a od počátku je s kontaminací řeky Bečvy spojován (viz [zde](#)). Možným výsledkem tohoto tlaku je dosud nevyjasněná sebevražda vedoucího provozu (viz [zde](#)). I když spojitost havárie na Bečvě s výpustí tohoto areálu dosud nebyla prokázána, snaha o její nalezení je enormní. Do dnešních dnů byly na řece ohlášeny další tři úniky chemických látek. I když při nich bylo detekováno znečištění, nedošlo k žádnému úhynu ryb. Události se tak spíše jeví jako účelové přesměrování odpovědnosti na jiný podnik (viz [zde](#)). Za pomoci vyděšených tweetů ministra Brabce a přejímaných článků o opakované otravě Bečvy tak byla odváděna pozornost od zmanipulovaného vyšetřování pravého viníka.

DEZA, a.s., foto Miroslav Volek

Po vytrávené řece tak zbývají pouze oči pro pláč. Nejen ze samotné ekologické katastrofy, ale z toho, že s předním kontrolním orgánem ve věcech životního prostředí (ČIŽP) nemůžeme počítat jako s institucí, která bude spravedlivě posuzovat a trestat tyto zločiny (viz také např. [zde](#)). A také z toho, že současné politické vedení umožňuje beztrestně kontaminovat nejen vody našich řek, ale také svou vlastní důvěryhodnost a veřejné prostředí všeobecně (viz [zde](#)). -jj-

Nazeleno – o prostředcích drobných ekologických úspor

4. díl - Sportovní oděvy

Nové sportovní oblečení by mělo splňovat několik parametrů, aby mohlo být považováno za ekologicky šetrnější alternativu k levnému zboží z velkých obchodních řetězců nabízejících "fast fashion". Velmi důležitým a základním parametrem by měla být kvalita a trvanlivost takového oděvu. Kvalitní a precizně vyrobené oděvy dokáží svoji funkci plnit i několik let a budou stále v dobrém stavu.

Foto [rockpoint.cz](#)

Důležité je zvážit, jak moc velké zátěži budeme daný oděv vystavovat. Pouze rozumně navržený výrobek je schopný dostát své avizované životnosti. Důkladným návrhem zajistíme kvalitní a několik let fungující produkt, nebudeme nuceni kupovat stále nové a nové kusy a tím vytvářet vyšší tlak na přírodní zdroje.

Dalším kritériem bude samotný proces výroby. Technické materiály, ze kterých se vyrábí spodní prádlo, funkční trika, mikiny, nepromokavé bundy atd., jsou většinou vyráběny ze syntetických vláken. Ta mohou být polypropylenová, polyesterová a další, vstupní surovinou pro jejich výrobu je ropa. Na trhu je ale možné sehnat oděvy, jejichž části, například výplň u zateplovací bundy, mohou být vyrobeny z recyklovaného materiálu. Jedním z takových materiálů je špičková

tepelná izolace od firmy [Primaloft](#), která je vyrobená zčásti z recyklovaných PET lahví. Liberecký výrobce Direct Alpine nabízí např. kalhoty Patrol ECO, kde je část materiálu nahrazena recyklovanou složkou vyrobenou ze starých rybářských sítí. Z mého pohledu stojí za povšimnutí celkový přístup této firmy k ekologické zodpovědnosti.

Dále se nechá za šetrnější považovat výroba, která probíhá ve vyspělých zemích, kde jsou kladeny mnohem vyšší nároky na výrobní provozy a je také předpoklad, že budou dodržovány. Z tohoto i dalších důvo-

dů je nejlepší nakoupit produkt vyrobený v České republice. Těžko si představit, že by například písecký výrobce funkčního prádla Jitex mohl do ovzduší nebo v případě procesu barvení do řeky vypouštět nepřipustné množství škodlivých látek. U továrny na druhém konci světa si to ověříme jen stěží.

Většina místních výrobců také nabízí pozáruční servis na své zboží. To je z pohledu životnosti další výhoda. Mezi českými výrobci sportovního oblečení nalezneme i takové, kteří sice mají českou firmu, sídlí v České republice, ale část jejich výroby, v některých případech většina, probíhá v rozvojových zemích. Důvodem je tlak na snížení výrobní ceny, a tedy očekávání vyššího výdělku firmy. Skutečnost, kde k výrobě opravdu dochází, je často zapotřebí prověřit, ne vždy se však nechá na webových stránkách výrobce taková informace najít. Zkušenost je ale taková, že pokud již výrobce šije v České republice, zpravidla se tím netají. V posledních pár letech je znatelný trend v návratu výroby oděvů zpět do České republiky, i když ne nikterak skokový. Část firem, jako např. Moira, Jitex, Tilak, nikdy tlaku trhu nepodlehla. I během 90. let 20. století, kdy byl přesun výroby od nás v plném proudu, zůstala s výrobou v ČR. Vyšší zájem spotřebitelů o původ výroby, její etičnost a ekologičnost dává naznačit, že tito tuzemští výrobci mají nejhorsí časy za sebou. Jedna z dalších deviz domácí výroby je nesporně ta ekonomická pro náš stát, potažmo i pro nás.

Ideální nový výrobek by tedy měl být precizně vyrobený, z kvalitních, co možná nejvíce recyklovaných materiálů a ušit českými švadlenami. Jen tak bych ho nazval ekologicky šetrnější alternativou. Samozřejmě nelze počítat se stejnou cenovkou, jaká visí u podobného zboží ve velkých obchodních řetězcích. Cena za oblečení vyrobené v České republice je reálnější. Zaměstnanci dostali rozumnou mzdu a není takovou měrou dotována ekologickým dluhem, který dříve či později budeme muset splatit.

Prostřednictvím emailu jsem položil dotaz ohledně místa výroby několika tuzemským firmám. Z pěti oslovených firem - Progress, Alpine Pro, Klimatex, Alpiczech a Direct Alpine odpověděly pouze poslední dvě jmenované. Zbytek údajů v přehledu pochází z internetu, popř. z osobní zkušenosti.

Direct Alpine - výroba probíhá v České republice z 90 %, popř. jinde v EU z 5 %, z 5 % mimo EU. Ekologicky zodpovědná firma (Liberec)

Moira - funkční prádlo, 100 % výroby v České republice (Strakonice)

Jitex - funkční i tradiční pletené výrobky, 100 % výroby v České republice (Písek)

Tilak - Bundy, kalhoty a další, 100 % výroby v České republice (Šumperk)

Voxx - České sportovní ponožky

Sensor - Sportovní oblečení, 100 % výroby v České republice

Alpine Pro - výroba v Číně, Bangladéši a část produkce v ČR

Alpiczech - 100 % výroby v České republice (Příbor) **Jakub Čimera**

Soupis několika desítek naučných environmentálních dokumentů

Strakonická Šmidingerova knihovna, kde náš časopis Kompost vzniká, se stejně jako většina jiných podobných institucí zaměřuje zejména na tištěná literární díla. Protože ale jdeme s dobou a s návyky svých čtenářů, počítáme tedy i s všeobecnou oblibou populárně-naučných dokumentů, které jsou na polovině cesty mezi vědeckými pracemi na jedné straně a až příliš zjednodušenými (a tím pádem nutně zavádějícími) prameny informací na straně druhé. K těm zdrojům, které jsou často vysloveně kontraproduktivní, musíme bohužel počítat hodně z toho, co se k nám dostává prostřednictvím běžného konzumního tisku, televize a dalších podobných médií. Záleží-li nám na skutečném poznání světa kolem nás, pak v takové situaci nelze jen tak nečinně přihlížet. Abychom tedy i my nějak aktivně přispěli, píšeme pro vás články o našich vlastních zkušenostech z oblasti ochrany životního prostředí, upozorňujeme na literaturu na toto téma, kterou pokládáme za kvalitní, a aby toho nebylo málo, vznikl také dlouhodobý seriál „Večer s dokumentem“, jehož první část se objevila v čísle 3/2014.

Počet dílů seriálu už přesáhl osmdesátku, a protože takřka všechny mají nadčasový charakter a stojí za to se k nim vracet, nabízíme vám jejich soupis, a to i s připojenými hypertextovými odkazy k prokliknutí. Za sebe musím říci, že jsem při dohledávání toho všeho myslela i na ty z vás, kdo (stejně jako já) máte ještě nějaké resty ve sledování a rádi byste se podívali na to, co jste zatím nestihli nebo zapomněli. A je k tomu nejvyšší čas, protože ne všechno, co původně bylo možno shlédnout on-line, je k dispozici trvale.

Jak pravidelní odběratelé našeho časopisu vědí, v každém jednotlivém dílu seriálu si

Foto Michal Štěpánek

můžete přečíst stručné pojednání o dokumentu a zjistit nejen jeho zaměření a charakter, ale obvykle i ty nejdůležitější závěry z něj. Naprostá většina těchto článků je podepsána zkratkou **-jj-**, za níž se skrývá jméno Jana Juráše, neboli mého kolegy Honzy z Ekoporadny ŠK. Jemu také patří poděkování a vděk za vznik celého seriálu, a tím i za ty jeho kapitoly, jimiž přispěl někdo další. Těmi našimi pomocníky, kteří znají nějaká kvalitní volně přístupná environmentální videa a chtějí se o ně podělit, můžete být samozřejmě i vy, ať už byste k těm jednotlivým připojili i vlastní úvod, nebo jen poslali odkaz na zdroj jako tip pro nás ostatní. Pokud se tak někdo z vás rozhodne, budeme rádi. Všichni přece víme, že tak stejně, jako se z knihoven nebo z internetu často vyřazují kvalitní zdroje informací (což je vidět i v našem soupisu), mizí i daleko důležitější a zranitelnější zdroje přírodní – a je na nás, budeme-li to jen trpně zaznamenávat, nebo se budeme snažit aktivně jednat.

Soupis dokumentů najdete [zde](#). **-ah-**

Paličatka zimolezová

„Zlatá muška“ na fotce není muška, ale zástupce blanokřídlých jménem paličatka zimolezová (*Abia aenea*). Vyfotila jsem ji v horažďovické přírodovědné stanici 25. 4. 2016, ale určit se mi ji podařilo až nyní díky novému Atlasu Blanokřídlí České a Slovenské republiky II. díl Širopasí. Co se o ní můžeme v atlase vše dozvědět? Vedle podrobného popisu dospělce a larvy (housesnice) je ohledně rozšíření uvedeno: „v ČR a SR lokální a nehojný druh, hojnější v oblasti termofytika“ (tj. v nejteplejší oblasti). Co se týče bionomie (způsobu života) se v atlase píše: „nížiny až vrchoviny; listnaté a smíšené lesy, zahrady, parky; monovoltinní (tj. jedna generace v roce); letová perioda duben až květen; larvální perioda květen až červen; živné rostliny: zimolezy a pámelník bílý.“ Nový atlas obsahuje určovací klíče čeledí, rodů a některých druhů. Texty provázejí jak fotografie dospělců, tak i detailní vyobrazení významných určovacích znaků, včetně genitálií obou pohlaví tam, kde je to nezbytné. Bezspornu nejvýznamnějším přínosem tohoto atlasu je vyobrazení larválních stádií. Jedná se vůbec o jejich první ucelený publikovaný přehled, a tím tento atlas představuje určitý unikát i v rámci celosvětové populárně naučné literatury. Navíc vyobrazení larev některých druhů, údaje o jejich živných rostlinách a bionomii jsou uvedeny v tomto atlase poprvé, což dokládá i jeho vědecký přínos. **Eva Legátová**

Foto Eva Legátová

Použitá literatura:

MACEK J., ROLLER J., BENEŠ K., HOLÝ K., HOLUŠA J.: Blanokřídlí České a Slovenské republiky II., Academia Praha, 2020.

Konec uhlí až v roce 2038

Jako rezignaci na řešení současné klimatické krize označují některé organizace Uhelnou komisí odhlasovaný odklon od uhlí až v roce 2038. V hodnocení však můžeme být dle dostupných informací a souvislostí ještě daleko tvrdší. I když je Uhelná komise orgánem pouze poradním a finální rozhodnutí bude mít v rukou vláda, již podle způsobu přípravy tohoto doporučení nám musí být jasné, kam to asi všechno směřuje a jaký je hlavní účel.

Foto Petr Štefek

podmínek dřívější odklon od uhlí a také stanovila přesný postup, jakým bude transformace probíhat ([zde](#)). Z celkového počtu 28 členů mají zástupci vědecké sféry a ekologických organizací 11 mandátů a hlasovací právo má jen 5 výkonných politiků (viz [zde](#)). Německo navíc v roce 2038 zcela

Nejprve je dobré se seznámit se složením komise. Není příliš velkým překvapením, že v českém podání je převážná většina z 19 členů v užší či volnější návaznosti na fosilní průmysl - ministr průmyslu a obchodu Karel Havlíček (ANO), předseda Českého báňského úřadu Martin Štemberka, ředitel ČEZ Daniel Beneš nebo také zpochybňovatel vlivu lidstva na klimatické změny - zástupce Výboru pro životní prostředí Jan Zahradník (ODS). Z druhé strany spektra jsou v komisi pouze dva zástupci Jiří Koželouh (Greenpeace) a Jan Rovenský (Zelený kruh). Zcela chybí třeba zástupce zdravotnictví. Často je v této souvislosti argumentováno sousedním Německem, které doporučilo konec uhlí také až v roce 2038. Tamní uhelná komise však rozhodovala odlišným způsobem. Umožnila za příznivých

končí také s jádrem, takže jakékoli plány v tomto ohledu jsou mnohem ambicióznější než ty naše.

Česká uhelná komise pracovala ve finále s třemi hlavními scénáři - s lety 2033, 2038 a 2043. Podle dostupných informací však chyběly podstatné analýzy transformace energetiky a další důležité dokumenty (viz např. [zde](#)). Rok 2038 navíc víceméně kopíruje životnost většiny českých uhelných elektráren. Podporovatelé fosilního průmyslu kromě tohoto rozhodnutí už dlouhý čas lobbují i na druhé frontě - osekáváním podpor alternativních zdrojů energie, které by mohly odklon od uhlí urychlit. Zcela záměrně tak ignorují závazky plynoucí z Pařížské klimatické dohody (viz [zde](#)). Kdyby nešlo o tolik, s úsměvem na tváři by se dal snad přejít i drzý příspěvek ministryně financí Aleny Schillerové (ANO) na sociální síti, ve kterém se vyjadřuje k pátému výročí Pařížské dohody ([zde](#)).

A jak dopadlo finální hlasování? 15 hlasů pro rok 2038, 2 zástupci se zdrželi, 2 hlasovali pro rok 2033. Podle některých opozičních politiků Uhelná komise nerozhodovala ve smyslu, ke kterému byla zřízena. Zcela chybělo hledisko změny klimatu, zdraví obyvatel, ale také konkurenceschopnosti a nejistých cen energií. Svou roli jistě hrálo také čekání a tlak na výstavbu nového dukovanského jaderného bloku, který je doposud v hustém mlžném oparu. I když má rozhodnutí komise pouze doporučující charakter, je nasnadě, že se o něj bude rozhodnutí vlády opírat. Zvláště když si uvědomíme, jakým způsobem komise vznikla, jednala a jaké zájmy se snažila protlačit. -ji-

Večer s dokumentem – 83. díl – Slepice, virus a my

Tento rodinný snímek natočený ve stylu reality show by bylo možno přirovnat k pohádce H. Ch. Andersena „Císařovy nové šaty“. I zde se totiž vypráví o dětské schopnosti vidět věci takové, jaké doopravdy jsou. Na dospělých pak záleží, zda se je to budou snažit z nejrůznějších důvodů odnaučit, nebo to naopak budou pokládat za něco cenného, hodného následování.

Příběh začíná na jaře 2020, kdy se po vyhlášení nouzového stavu rodina Remundových stěhuje z Prahy do Pošumaví na víkendovou chalupu. Zavření škol dává možnost pobývat na čerstvém vzduchu a navíc i zapojit děti do nějaké dlouhodobé užitečné činnosti, z níž by plynula radost i poučení. Volba padne na nákup několika vnesených slepiček z velkochovu. Svou roli tu sehrává knížka od Romi Grey „Jmenuji se Orel“ a také to, že v souvislosti s rozšířením nového koronaviru se na internetu objevují fotografie z asijských tržišť. Děti se pohoršují nad požíváním netopýrů, hadů nebo koček, zatímco na rodiče doléhá vědomí, že naše evropské zvyklosti nejsou ve skutečnosti o nic lepší, jsou jen lépe skryté. A kromě toho možnost zmutování nějakého dalšího viru může kdykoliv nastat i v podmínkách naší živočišné výroby - nahromaděním tolika živých tvorů v malém prostoru tomu nahráváme.

Rodiče desetiletého Borise, devítileté Naděnky a pětiletého Olíka jsou z těch, kdo si dokážou problémy připouštět a snaží se hledat cesty k řešení. O otci Filipovi jsme už dříve mohli slyšet například v souvislosti s filmem „Český sen“ (viz [zde](#)), maminku Ivonu Novomestskou-Remundovou si někteří z nás pamatují mj. jako bývalou mluvčí hnutí Nezákladnám. Ani jeden z nich neuvažuje tak, že buď dětem jejich prvotní nadšení vydrží, nebo budou slepice zkrátka nakonec snědeny v polévce. A velká vážnost se příkládá také vhodnému načasování. Nebude to pro jejich nejmladšího přílišný šok, až uvidí zubožené oškubané tvory? A co ti starší? Nedovede je přemýšlení o tom všem k pocitům viny a beznaděje? Je přece jasné, že všechny slepice takto zachránit nelze. Kdy je vůbec ta pravá chvíle si společně s dětmi přiznat, že my lidé žijeme na úkor jiných obyvatel planety?

Foto archiv České televize

Vítězí názor otce, že zavírání očí před problémy je ze všech uvažovaných nebezpečí tím největším. Mohlo by se stát, že by to potomkům zůstalo na celý život. Navíc rodina je soudržná a vztahy v ní přátelské a otevřené, je tedy velká naděje všemi potížemi projít a poučit se z nich, být si navzájem oporou. Pro děti je podle všeho lepší takováto průprava pro život, než aby si pak musely všechno přebrat samy v době dospívání nebo i později. A jde i o výchovu k zodpovědnosti, ke schopnosti přijmout smutek z nezdarů, k ochotě uvažovat v souvislostech...

Stáváme se tedy svědky prvních opatrných kroků pěti zakoupených slepic po trávě, stěhování do pohodlného kurníku i vytváření vztahů v hejnu. Děti to vše dychtivě sledují tím spíš, že mají své svěřenkyně pojmenované a rozdělené do pomyslného vlastnictví. Touha po sblížení je tak velká, že své nové mazlíčky chovají v náručí a hladí je – a slepice se kupodivu nebrání, i když ptáci ve srovnání s psy nebo kočkami na takovéto projevy od přírody naladěni nejsou. Zahradou znějí spokojené hlasy lidské i ptačí, zůstává ale vzpomínka na to, že tisíce jiných nosnic žijí dál v těsných klecích.

Podnikavý Boris natáčí na kameru nejen scény jejich domácí idylky, ale odvažuje se i

k reportážím odjinud. Vyzpovídá spolu s maminkou jak některé aktivisty zaměřené proti velkochovům, tak naopak představitele živočišného průmyslu. A my, diváci, spolu s Remundovými žaseme nad tvrzením chovatelů, že se u nich mají slepice dobře. Že tvor předurčený k životu v malém hejnu musí snášet přítomnost tisíců dalších jedinců, to jako kdyby nehrálo žádnou roli. Jak jen je možné, že nevidí všichni totéž?

Před pocity beznaděje chrání rodinu vědomí, že už se aspoň začalo pro zvířata něco aktivně podnikat a že oni sami jsou toho součástí. Snadné to ale není. Jak Remundovi získávají nové a nové informace, jsou nešťastní z paradoxů, o kterých původně neměli ani tušení. Nákup vnesených slepic z velkochovu je sice dobrým skutkem, ale je zároveň i odevzdáním peněz těm, kdo tento chov provozují. A aby toho nebylo málo, nelze se v plnosti radovat ani z vyhlídky na zákaz klecových chovů. Jednak se nerýsuje, že by bylo možné dojít ke změně dříve než za několik let, jednak ani volný pobyt na podestýlce není pro slepice tak příznivý, jak by se mohlo zdát. V něčem je dokonce ještě horší. Ptáci si zde nemohou vytvářet přirozenou hierarchii mezi sebou a stresují se tím.

Děti jsou odhodlané kupovat si teď už maso jen z malochovů a dávat za něj více peněz. Uvědomují si, že jej nebudou moci jíst teď už tak často. Rodiče je při tom nechávají, ale je jim jasné, že současné spotřební návyky jsou příliš vysoké a že jejich mírná změna k větší střídmosti k nápravě nepostačí. A že právě od toho se odvíjí alibismus chovatelů, přesvědčených o nutnosti zajistit národu potraviny. A tak si myslím, že příběh rodiny Remundových na tomto mrtvém bodě určitě neuvízne. Svědčí o tom alarmující sdělení ze závěru filmu: „Během natáčení našeho slepičího experimentu zemřel jeden kohout, zhruba 3 miliony hospodářských zvířat v ČR a 75 miliard hospodářských zvířat ve světě.“

Film „Slepice, virus a my“ najdete jako jeden z dílů „Českého žurnálu“ [zde](#). -ah-

Pozvánky - leden 2021

Všechny společenské akce ŠK jsou až do odvolání zrušeny. Aktuální vývoj můžete sledovat [zde](#).

Pobočka ŠK Za Parkem zve:

Výdejní okno má být časem i na pobočce ŠK, v čítárně a na dětském oddělení

Až to bude dovoleno, počítá se s otevřením výdejního okna nejen na dospělém oddělení ŠK, ale i na pobočce Za Parkem, v čítárně časopisů a na dětském oddělení ŠK – aktuální situaci se dozvíte [zde](#). Budete si moci buď předem objednat konkrétní knížky, nebo si zvolit žánr a počet knih, případně jmenovat své oblíbené autory a podobně. Kdo nemá možnost si knížky vyhledávat nebo o to někoho požádat, tomu je určena dovozková služba, která je v plánu také a bude upřesněno, jak bude fungovat. Nebojte se nám dát mailem, telefonicky nebo i osobně vědět, co by vám vyhovovalo. -ah-

Drobné smetí

Ohledně Soutoku prý padla dohoda

Lesy ČR a AOPK ČR se po dlouhých tahanicích dohodly na šetrném způsobu postupu v lokalitě Soutok (tzv. Moravské Amazonii). Schválený lesní hospodářský plán by měl směřovat k nepasečnému hospodaření. Více se dočtete [zde](#).

Výstava květena Šumavy online

Výstava mapující typické druhy šumavské flóry, která byla na podzim k dispozici v návštěvnickém centru na Kvildě, je nyní ke zhlédnutí v elektronické podobě [zde](#). Výstava vás provede nejrůznějšími šumavskými ekosystémy a v česko-německém textu vás seznámí s mnoha druhy květin.

Moravský Hněvotín za šetrnější zemědělské hospodaření

Středomoravská obec Hněvotín bude tlačit na zemědělce, kterým pronajímá obecní půdu. Pokud nepřistoupí na šetrnější způsoby - zejména dělení velkých půdních bloků - je připravená vypovědět jim pachtovní smlouvy. Více informací je k dispozici [zde](#).

Kácení lesa kvůli obří továrně Tesly bylo zastaveno

Stavba americké továrny na výrobu automobilů, které mělo ustoupit téměř 83 hektarů lesa poblíž Berlína, je zatím přerušena. Spolky na ochranu životního prostředí se odvolaly proti předchozímu rozhodnutí správního soudu, které kácení povolovalo. Více viz [zde](#).

Hmotnost dosavadních lidských výtvorů již váží víc než veškerá biomasa

Studie uveřejněná v časopise Nature uvádí, že antropogenní masa (tedy lidmi jakkoli vytvořená hmota) již překročila hmotnost zemské biomasy. Více informací viz [zde](#).

Pozitivní dopady pandemie na kvalitu ovzduší

Vědci ze služby Copernicus vyčíslili pokles emisí v důsledku opatření proti šíření onemocnění Covid-19. Od února do července 2020 klesly emise oxidů dusíku a CO₂ ze spalování fosilních paliv o 10 % a emise v letectví dokonce o polovinu. Více se dočtete [zde](#).

Model Zdoňov bude podpořen finančně

Dotaci NPŽP na zpracování kompletní projektové dokumentace získal rozsáhlý projekt spolku Živá voda, který ve Zdoňově v Broumovském výběžku plánuje na ploše 479 hektarů navrátit krajině její přirozený vodní režim, a to pomocí všech dostupných opatření. Více viz [zde](#). -jj-

Působí ohňostroje hromadnou otravu?

Kdo se zabývá ochranou životního prostředí pro nás i pro přírodu, víte o toxicitě ohňostrojů už z dřívějších dob. Pro posílení argumentů proti nim ale může i vám dobře posloužit záznam vysílání rozhlasového Meteoru z 26. 12. 2020, kde je tato problematika rozebrána velmi podrobně a působivě - viz [zde](#). -ah-

Literární okno

Atlas plastů

Prostřednictvím nadace Heinrich Böll Stiftung jsme získali do fondu brožuru s podtitulem Fakta a čísla o světě syntetických polymerů. V 19 tematických okruzích se dozvídáme vše podstatné o tomto problematickém materiálu. Celý text je protkáno velkým množstvím zajímavých, ale alarmujících čísel, a je doplněno výmluvnými infografikami.

Plast se do našich životů a posléze i do životního prostředí začíná rozšiřovat v 50. letech 20. století. Trend jeho výroby a po-

užití je v současné chvíli víceméně exponenciální. "Více než polovina veškerých plastů byla vyrobena až po roce 2005." Stručně je nastíněna historie, jednotlivé plastové materiály a odvětví lidské činnosti, ve kterých je využíváno jejich největší množství. Další skutečností je významný podíl velkých korporací na produkci plastových obalů zejména pro potravinářský průmysl. Sepětí silného lobbyingu, investic do reklamy a neutralizování legislativních omezení vytvářejí začarovaný kruh, kde je koncovému spotřebiteli postupně ukrajována možnost něco fakticky měnit.

Ačkoli je plast v mnoha aplikacích velmi užitečný materiál, velkým problémem je rychloobrátkovost. "Podle současných odhadů se zhruba ze 40 % plastových výrobků stanou odpady za dobu kratší než jeden měsíc." Více než třetina celkové produkce plastů (každoročně 400 miliónů tun) je tvořena obaly - ve velké míře na jedno použití. Faktem, který není veřejnosti doposud příliš znám, je nízká míra recyklace plastových odpadů. "Recyklací prošlo pouhých 10 % z více než 9 miliard tun plastů, které byly od 50. let vyrobeny. Celosvětově se dnes recykluje 14 % plastových obalů - i když ve skutečnosti jde obvykle o downcycling, tedy proces, jehož výsledkem je produkt nižší, nikoli stejné kvality. Další 40 % je naveno na skládky a 14 % spáleno ve spalovnách. Zbýlých 32 % různými cestami uniká do životní-

ho prostředí." Situaci ještě více zkomplikoval odstup většiny asijských zemí od role skládky světa. V západních státech jsou teď překotně hledány nové způsoby likvidace plastových odpadů - zatím ne příliš úspěšně. Víra v recyklaci tak možná celou situaci ještě zhoršuje, než aby pomáhala.

Úniku plastů do půd, řek, moří i vzduchu se věnuje další část práce. Kromě známé problematiky mikroplastů rozebírá cesty, kterými se plasty dostávají do našeho potravinového řetězce a jak působí na naše zdraví samotné látky a aditiva, které se z nich v různých fázích životního cyklu uvolňují. "Člověk týdně zkonsumuje až 5 gramů plastů - přibližně tolik, kolik váží jedna kreditka. Lidé, kteří pijí vodu z plastových lahví, s ní ročně spolykají kolem 130 000 mikroskopických částic plastu. U vody z kohoutku jsou to pouze 4 000 částic." Chemie z jídla, dámských hygienických potřeb, emise ze zpracování plastů - další okruhy přinášející závažná fakta. Problematiku mikroplastů v oceánech jsme vnímali dosud jako vzdálenou, ale dočítáme se, že ve Středozezemním moři je plastů podobné množství jako v pěti velkých oceánských shromaždištích.

Jako slepá ulička je hodnocena alternativa v podobě bioplastů. Problémem je fakt, že velká část těchto materiálů není ve skutečnosti biodegradabilní nebo přirozený rozklad v rámci kompostování trvá neúměrně dlouhou dobu a komplikuje tak tento proces. Velkým otazníkem je také nahrazování plastů produkty dnešního průmyslového zemědělství.

Údaje z ČR dokladují, že je naše země součástí globálního problému. Nastíněné řešení spočívá nejen ve spotřebitelském bojkotu určitých druhů zejména jednorázových plastových obalů, ale také tlak na vyšší místa - na velké plast produkující korporace a také ve prospěch legislativních změn a omezení. Vypomoci mohou i nejrůznější občanské iniciativy - např. celosvětová síť Break free from plastic (spoluautor publikace).

Atlas plastů je k dispozici ve fondu ŠK, elektronicky je dostupný [zde](#). -jj-

Lednové zajímavosti Jirky Wagnera

Leden je většinou nejstudenějším měsícem v roce. Ale není leden jako leden: Někdy bývaly lednové zimy tak kruté, že si to dnes ani nedovedeme představit. Třeba začátkem ledna 1740 byly podle kronik takové mrazy, že se venku nedalo vůbec mluvit, neboť ústa hned zamrzala a kůže na obličejí praskala. Krávy prý zmrzly ve stájích ve stoje, stejně jako ovce v ovčinech, husy a kachny v kurnících. Na druhou stranu zase třeba v lednu 1834 sedláci orali, cesty byly suché, časy vlažné jako v březnu, takže z toho bylo podivení. Ale nebyl to rok úrodný.

Nu, buďme rádi za každý normální leden: ani moc studený, ani moc teplý, kdy je toho sněhu tak akorát na zimní procházku:

STARÝ STROM, HOLÝ
s poštolkou na špici.
Klid
lednových polí.

SNÍH, MLHY NE MOC,
mráz
a hodně tmy.
Recept
na lednovou noc.

TO SE MI KOUKÁ
z tepla,
jak zimní vítr
ve větvích fouká.

V ZIMNÍ PUSTINĚ
polí.
Kohopak potkám?
Srнку jedině.

(lednové otázky)
PAK SE MĚ PTALA:
Jablíčko na větvi?
Proč?
Jiná opadala.

Foto Jiří Wagner

Jak bude?

Loni touhle dobou jsme jako obvykle přáli jeden druhému hodně štěstí a zdraví do nového roku a sprádali jsme doma i v zaměstnání všechny možné plány, co všechno dotáhnout do zdárného konce nebo do čeho bude potřeba se pustit. A potom bylo pro většinu z nás všechno úplně jinak.

Jak bude v roce příštím a co komu přát tentokrát? Básník Milan Oulehla napsal verše, které se k téhle otázce myslím moc dobře hodí, a tak bych se o ně s vámi ráda podělila. Vyšly ve sbírce Zastavení, kterou máme ve fondu ŠK hned třikrát: v poezii pro dospělé, v regionálním oddělení i na pobočce Za Parkem.

Foto -ah-

Krášlení - Milan Oulehla

Na šípkovém keři zmrzlý plod
v centru stříbrného květu pavučiny
kráší se hladiny jihočeských vod
i tváře malého klučiny
svůj nový tvar získávají pobřežní písčiny
a když tedy je schopna zima krášlit
po slunném létu
může být přece krásnější
i život
přecházející v další etapu
může být krásnější úplně vše.

-ah-

Zdraví a strava

Slunečnice topinambur

Pro kulinářskou rubriku novoročního Kompostu jsem vybral plodinu s mnoha nej. Topinambury se zatím spíše dostávají do širšího povědomí společnosti, i když by si dle mého názoru zasloužily mnohem větší pozornost. Pokud jste majiteli zahrádky a topinambury ještě nepěstujete, určitě zvažte do další sezóny rozšíření svého repertoáru o tuto rostlinu.

Jak už botanický název napovídá, topinambury jsou rostlinou z čeledi hvězdnicovitých, příbuznou se známější kolegyní - slunečnicí roční. Mají podobné (i když menší) velmi dekorativní květy, což z ní zároveň dělá mohutnou estetickou letničku. Další nespornou výhodou je nenáročnost pěstování. Topinambury nevyžadují zvláštní péči, snášejí dobře i zhoršené půdní podmínky nebo vyšší nadmořskou výšku. Porost se zakládá sadbou hlíz, která může probíhat na jaře, ale i pozdě na podzim.

Teoreticky je možné využít i víceletého pěstování ponecháním části nových hlíz v zemi, i když se tento postup příliš nedoporučuje. Jde o houževnatou rostlinu, která se v případě ponechání rozrůstá. Obrovským plusem je možnost sklízet topinambury i v zimě podle aktuální potřeby - hlízy jsou mrazuvzdorné. Mohutnost rostlin umožňuje vytvořit na zahrádkách estetickou zelenou bariéru, květy poskytují pozdní pastvu včelám. Silné stonky mohou fungovat jako pnoucí opora např. pro luštěniny a tedy vytváření smíšených kultur ve stylu indiánských „tří sester“.

Z dietetického hlediska se topinambury vyznačují zejména vysokým obsahem polysacharidu inulinu. Což je oproti škrobu cukr spíše s vlastnostmi vlákniny - tedy přirozené probiotikum pro naše střevo. Tento rozdíl je výhodný zejména pro diabetiky. Inulin společně s vyšším obsahem vlákniny pektinu pomáhá aktivně snižovat hladinu cholesterolu v organismu a zbavovat tělo nejrůznějších škodlivin. Podle některých informací jsou topinambury i zdrojem vzácného vitamínu D.

Všechny výše uvedené vlastnosti napovídají ke kulinářskému použití jakožto alternativa brambor, případně do směsí s nimi. Nevýhodou je strukturnější povrch a tedy náročné loupání - doporučuje se spíše čištění kartáčkem a vaření ve slupce - ta je velmi tenká a dobře stravitelná. Oproti bramborám mají kratší dobu varu, v případě směsí přidáváme topinambury déle. Vyznačují se výraznější „oříškovou“ a nasládlou příchutí, velmi dobře snášejí jakékoli způsoby ochucování. Ideální je použití do bramborových salátů, kaší, pyré a pro přípravu nejrůznějších „bramborových“ příloh, gratinovaných brambor atd. Topinambury se dají konzumovat i syrové jako zajímavá křupavá zelenina. Pečené topinambury ještě více zesládnou a chuťově připomínají batáty. Díky této vlastnosti je také upotřebíte ve sladké kuchyni.

Pokud nemáte možnost si tuto úžasnou plodinu vypěstovat, seženete ji i v klasické obchodní síti.

Topinambury na začátku září, v popředí odkvétající slunečnice, foto -jj-

Pro většinu pokrmů, ve kterých se topinambury používají jako alternativa brambor, není třeba speciálních receptur. Zkrátka stačí brambory zčásti nebo zcela nahradit. Níže naleznete několik tipů, jak s topinambury dále zacházet - např. pro přípravu obdoby bramborových knedlíků nebo dvou pikantních pánví, u kterých se využije rychlost přípravy topinamburů.

Topinamburové knedlíky

Ingredience: topinambury (cca 300 g), celozrnná pšeničná nebo špaldová mouka (cca 250 g), sůl (lžička), olej (lžíce), kypřicí prášek do pečiva (lžička)

Postup přípravy: Topinambury uvaříme ve slupce doměkka (alespoň 15 minut), necháme vychladnout, oloupeme nebo spíše vymačkáme ze slupky dužninu. Přidáme prášek do pečiva, sůl, olej a postupně přisypáváme mouku, až vypracujeme vláčné těsto. Knedlíky dále připravíme klasickým způsobem.

Foto -jj-

Postup přípravy: V pánvi wok zprudka orestujeme na oleji cibuli pokrájenou na půlkolečka, přidáme na plátky pokrájené topinambury a cizrnu. Přidáme drcený římský kmín a sušený zázvor podle chuti. Osolíme a restujeme do částečného změknutí topinambur.

Další inspiraci najdete např. [zde](#) nebo [zde](#). -jj-

Topinamburová pánev s paprikami

Ingredience: topinambury, bílé nebo zelené papriky, chilli papričky nebo chilli (dle odvahy), cibule, olej, sůl, drcený pepř, kurkuma, česnek

Postup přípravy: V pánvi wok zprudka restujeme na oleji suroviny v následujícím pořadí: cibule, topinambury, papriky, případně další libovolná měkká zelenina (pórek atd.). Ke konci restování přidáme koření, utřený česnek, osolíme a opepříme.

Topinamburová pánev s cizrnou

Ingredience: topinambury, cizrna, cibule, římský kmín, sušený zázvor, sůl, olej

Ing. Jan Juráš -jj-

Ekoporadna při ŠK, Informační centrum neziskových organizací, Husova 380, Strakonice

Po, St: 7:30 - 16:00, Út, Čt: 12:00 - 16:00,

Pá - po domluvě

tel.: 380 422 721, 721 658 244

E-mail: jan.juras@knih-st.cz

Základní organizace Českého svazu ochránců přírody
Strakonice, Zámek 1

www.csop-strakonice.net

E-mail: posta@csop-strakonice.net

Kompost - Strakonický měsíčník o ochraně přírody

Příspěvky v tomto čísle - Jan Juráš, Alena Hrdličková (-ah-), Jaroslava Divišová, Jakub Čimera, Jiří Wagner, Eva Legátová

Grafika - Jan Juráš

Logo Kompost - Monika Březinová

Kresby - Ivana Jonová

Jazyková úprava - Jan Juráš

Kontakt - jan.juras@knih-st.cz, 380 422 721

Publikované články vyjadřují výhradně názory autorů

Anticopyright 2020

ŠMIDINGEROVA
KNIHOVNA
STRAKONICE